

ДРАГАН М. ЈЕВТИЋ*

Војна академија

Београд

МИЛАН Ђ. МИЉКОВИЋ

Школа националне одбране

Београд

UDC: 316.35:316.43

Прегледни рад

Примљен: 03.08.2021

Одобрен: 11.09.2021

Страна: 55–71

DOI: 10.51738/Kpolisa2021.18.3r.1.04

СОЦИЈАЛНА БЕЗБЕДНОСТ И РИЗИЦИ САВРЕМЕНИХ МИГРАЦИЈА

Сажетак: Социјална безбедност подразумева остварење свеобухватних гаранција грађанима од одређених ризика, најчешће социо-економских, али и других повезаних са њима, у објективном и субјективном смислу, чији су саставни делови подручја социјалне безбедности (социјалног осигурања, социјалне заштите, социјалног развоја и социјалних ризика).

Социјална безбедност често се поистовећује са социјалном сигурношћу, нарочито у њеном ширем смислу, иако није синоним, и подразумева целовит и повезан систем друштвених мера којима се гарантује одговарајући стандард живота и благостања људи, може обухватати читав низ повезаних система и подсистема одговарајућих сектора и нивоа проширене замисли и концепта безбедности и других фактора (економских, политичких, демографских, еколошких итд.) који са њом повезани врше већи или мањи утицај и одређују карактер њеног деловања. Социјална безбедност је у најнепосреднијој вези са људском безбедношћу и одрживим развојем.

Остварење што већег нивоа социјалне безбедности није више само могућност и способност националних држава већ и читавог глобалног светског система, са системом међународних односа, који претендује да кроз глобализацију оствари идеју и визију глобалног друштва са читавим низом међународних наднационалних и глобалних институција, института и правила, који требају да остваре његове премисе.

Централни проблем у садашњој форми глобализације, као система међународних односа, представља стално повећање социо-економских неједнакости и других неједнакости, на нивоу глобалног друштва, између појединих региона и држава и у оквиру држава и који се актуелизује као резултат структурних неједнакости које извиру из неолиберализма као доминантног економско-политичког модела и његових правила.

* dragan.jevtic179@gmail.com

Као последице угрожавања социо-економске безбедности људи и њихових идентитета јављају се савремене миграције са својим ризицима, од којих посебну важност има капацитет миграција да постану теризмогени фактор.

У раду су обрађена питања подручја социјалне безбедности и социјални ризици; глобализација, повећање социо-економских неједнакости и социјални ризици, те однос социјалних ризика и миграције као теризмогеног фактора, са освртом на анализу ризика миграција по Републику Србију.

Кључне речи: социјална безбедност, социјални ризици, неједнакости, глобализација, миграције, тероризам

Увод

Неке од највећих претњи усмерених према људима данас су трговина дрогом, транснационални тероризам и организовани криминал, повећање економских неједнакости и сиромаштво, деградација животне средине, а у новије време и савремене миграције.

Основна обележја ових проблема нису локални нити државни карактер њиховог простирања, већ регионални и глобални, а значајним делом настају услед економских и социјалних неједнакости у систему међународних односа, који са собом носе недостатак социјалне правде.

Људска безбедност се заснива на заштити, заснованој на мерама прерасподеле прихода између богатих и сиромашних, као и новим структурама власти на локалном, државном и глобалном нивоу, којима се кроз различите механизме обезбеђује та прерасподела.

Безбедност државе и друштва у вези је са економским сектором (у области економске безбедности и јавних финансија), социјалном сфером (у области социјалне безбедности), политичким сектором (у области управљања системима безбедности, као и дипломатије у цивилном и војном сектору), социолошком сфером (у области тзв. појединачне, социјеталне и људске безбедности), затим у сферама тзв. еколошке безбедности, информационе безбедности, енергетске безбедности, спречавања и сузбијања техничко-технолошких катастрофа и високотехнолошког криминала и другим (Мијалковић 2011, 1).

У систему националне безбедности ситуацију усложњава скуп вредности које је потребно штитити, о чему такође постоји више теорија, теорија појединачне, људске, еколошке, енергетске, социјалне безбедности итд. (Мијалковић 2011, 7). У скупу националних вредности припадају и квалитет живота народа и нације и социјално благостање. Због тога се реч мир често користи у традиционалном схватању да означи стање одсуства рата, као и одсуства других безбедносних претњи као што су оружане побуне, тероризам масовних размера или други озбиљни социјални потреси и конфликти (Мијалковић 2011, 29).

Одсуство рата и војних конфликта не обезбеђује, само по себи, међународни мир и безбедност. Невојни извори изазови, ризици и претње, нестабилност у економији, у социјалној, хуманитарној и еколошкој сфери постали су опасност по мир и безбедност (Ковач, 2003, 69-70).

Подручја социјалне безбедности и социјални ризици

Безбедност појединца, као сегмент социјалне безбедности, представља стање у односу на лични (физички, ментални и здравствени) интегритет и материјално-егзистенцијални (имовински, економски и социјални) статус одређеног појединца и његове породице, односно заштићеност „идентитета и суверенитета појединца” (Мијалковић 2011, 53).

Аспекти социјалне безбедности део су основних људских права. Основна људска права, у односу на историјски развој и садржај, деле се на: основна грађанска, основна политичка права, основна економска, социјална (Бабовић 2010, 35) и културна права, те на права солидарности. Према најширем схватању, људска безбедност је „одрживи људски развој”, односно остваривање, заштите и унапређење економских, социјалних и права на животну средину (Мијалковић 2011, 56).

Социјална безбедност усмерена је на скуп активности које спроводи друштвена заједница (уз помоћ јавних служби) како би се грађанима осигурало благостање, тј. физичка добробит, гарантовала средства довољна за задовољење животних потреба у било којој фази живота, средства за заштиту од свих основних ризика (социјалне несигурности) којима могу бити погођени у животу и заједници, те морални и интелектуални развој.

Социјална безбедност спроводи се заштитом лица која су социјално угрожена и представља обавезу социјалне заштите. „Остваривање социјалне безбедности у тесној је вези с остваривањем људске безбедности и одрживим развојем” (Мијалковић 2011, 53). Социјална безбедност (сигурност) омогућава свеобухватне гаранције грађанима од одређених ризика чијим се наступањем умањују или губе професионалне способности, смањује животни стандард или се стварају обавезе и терети. На тај начин се тежи одређеном друштвеном стању у коме су створени услови за успешно заједничко деловање друштвених и законских мера, са основним циљем стварања, неке врсте гаранција против одређених ризика, у корист грађана и заједнице, који су усмерени против њих, попут болести, старости, инвалидности, незапослености, материнства, несреће на раду итд.

Кроз социјалну сигурност као основу социјалне безбедности остварује се стабилност породице, квалитет становања и живота уопште, очување културног идентитета, развијеност и слобода медија и комуникација, слобода и донети синдикалног организовања и слично (Мијалковић 2011, 57). Међутим, критеријум идентитета није само национална припадност, верска, етничка, расна припадност, већ и припадност социјалним групама и слојевима, као и политичка припадност итд. (Мијалковић 2011, 59). Квалитет живота се, пре свега, односи на стандард живљења, постигнут степен економског развоја и могућности њиховог даљег развоја, односно на социјални развој и тзв. социјалну безбедност.

Социјални развој подразумева спровођење активности социјалне заштите којима се обезбеђује минимални стандард живота одређеним категоријама

становништва (ужи смисао), или активности које се односе на животни стандард и социјално благостање (шири смисао). Социјални напредак не постиже се само елиминисањем глади и сиромаштва, већ и унапређењем општих животних услова. Социјални развој је у функцији остварења социјалне безбедности и достиже се још и кроз социјалну заштиту и социјално осигурање од социјалних ризика.

Социјална заштита подразумева пружање адекватне помоћи појединцима или групама у превазилажењу тешкоћа изазваних биолошким факторима (малолетство или старост), друштвеним узроцима (делинквенција), елементарним непогодама, повредом, болестима, инвалидношћу. Остварује се социјалном политиком државе. У савременим условима социјалног развоја, социјална сигурност добила је шире значење: не само отклањање последица социјалне угрожености, већ и отклањање њених узрока, с циљем достизања социјалног благостања. Због тога је интегрисана у готово све области друштвеног живота и рада.

Фактори који нарушавају социјалну сигурност су лични (болест, старост, слабљење радне способности), технолошки (губици радних места, одумирање одређених занимања), макроекономски, социјални и политички (несигурност развоја, промене у друштвеном систему), микроекономски и социјални разлози (положај предузећа, расподела дохотка). Због њиховог дејства социјална сигурност се јавља као циљ и резултат укупног социјалног развоја (Пјанић 1994, 1432).

Социјално осигурање обухвата систем мера и активности којима се становништво обезбеђује од ризика: болести (здравствено осигурање), старости (пензијско осигурање) и инвалидности (инвалидско осигурање). Обухвата и све случајеве социјалних ризика и сво становништво као могуће кориснике социјалне заштите, изван систем (државни подсистем), са јасним и блажим критеријумима за остваривање права социјалне заштите. Израстањем социјалног обезбеђења у јавни сервис који се добрим делом финансира из државног буџета, социјална политика (Мунта 2012, 1-22) издиференцирала се у једну од државних политика (Ђорђевић 1966, 1163-1164).

Социјални ризици (заштићени ризик, осигурани ризик) су случајеви који могу да задесе осигурано лице у животу и раду, а који би имали за последицу да то лице, у целини или делимично, буде лишено прихода од свог рада, услед догађаја независних од његове воље, као што су болест, повреда на раду, незапосленост и друго, или да су му због тога наметнути већи или нови терети, тј. повећане потребе, које он тешко може да поднесе, а чије наступање изазива нужну заштиту од стране друштвене заједнице (Недељковић 2007, 16). Осим наведеног, „квалитет живота тесно је повезан и са одсуством страха од економске усамљености, претераног усељавања и бекства домаћих стручњака и интелигенције, али и са одсуством страха од пада животног стандарда испод минимума егзистенције, што прети опстанку у исконском смислу људске смрти и неплодности. С таквим су опасностима пре скопчани мали и неразвијени народи (Димитријевић 1973, 7-38).

Национална привреда (економија) и енергетика неопходне су за опстанак, развој, функционисање и напредак државе и друштва. Неспоран је њихов значај за социјалну безбедност грађана и развој националног система безбедности. Реч је о две комплементарне и зависне категорије, па се стога могу сматрати једном од виталних државних и националних вредности. Истовремено, економска и енергетска политика интегралне су компоненте политике националне безбедности. На прагу трећег миленијума, као виталне вредности националне безбедности издвајају се и безбедност грађана, здравствена, економска, еколошка и социјална безбедност (Симић 2002, 55-57).

Национална безбедност је обезбеђење заштите појединца, друштва и државе од екстерних и интерних претњи политичке, економске, социјалне, војне, еколошке, информационе и друге природе у светлу постојећих ресурса и потенцијала (Мијалковић 2011, 164). Угрожавањем појединих, угрожавају се и друге компоненте националне безбедности. На пример, угрожавањем економске, угрожава се и социјална компонента националне безбедности.

Околности које доприносе све већем броју безбедносних ризика на глобалном нивоу су, пре свега, велике разлике у степену економског и културног развоја, чија су последица сиромаштво и социјална угроженост дела становништва, што условљава настанак негативних демографских и психо-социјалних појава.

Глобализација, повећање социо-економских неједнакости и социјални ризици

Након Хладног рата долази до повећања економских неједнакости између појединих региона, држава и између појединаца и до генерисања различитих изазова, ризика и претњи безбедности који нарушавају готово све аспекте социјалне безбедности. Повећање брзине и интензитета друштвених односа и међузависности држава ствара различиту економску, социјалну (Талијан 2011, 128) и политичку позицију између актера који учествују у процесу глобализације. Повећање разлика у степену економског развоја повећава ризике сиромаштва и социјалне угрожености људи што је један од основних глобалних безбедносних проблема који ће се у будућности све више актуелизовати, у комбинацији са демографским и еколошким факторима. Економска димензија у себи садржи економску ефикасност и брзо ширење социјалних слабости, а укупна економска ефикасност у вези је са социјалним функцијама државе, као и повећаним економским неједнакостима.

Индикатор социјалне безбедности представља и неравномеран степен економске развијености држава у свету. Од око 7 милијарди становника у свету, 5 милијарди људи живи у земљама у развоју и транзицији, око 1,5 милијарду људи има дневне приходе за потрошњу мање од 1 долара, а око 3 милијарде људи у свету живи са недовољно воде и нема канализацију. До 2050. године требало би дуплирати производњу хране како би се становништво света прехранило. Према проценама о броју људи у свету до 2025. године биће око 7,5 милијарди људи, а сваке секунде губи се пола хектара пошумљеног земљишта

на планети у последњих 30 година. Човекова околина је загађена, као и веома често вода и храна. Насупрот томе, према подацима о светској потрошњи за наоружање, у 2013. години је потрошено око 1700 милијарди долара за наоружање, од чега само САД троше скоро половину те суме. Проблем светског развоја је и то што у градовима живи око 60% укупног становништва, који су већином загађени и без довољно прехранбених ресурса, воде и канализације (Унковић 2010, 6).

Економски раст у постхладноратовском периоду које је постигао део развијених и великих земаља и неке земље у транзицији, остварен је кроз повећање економских неједнакости, а у нарочито неповољном положају су земље у транзицији у којима реформе нису дале жељене резултате. „Распони у развоју између развијених и неразвијених земаља стално се погоршавају. Разлика између богатих и сиромашних земаља на почетку 20. века износила је 3:1, а на крају истог века 72:1. Сада 20% светског становништва ужива 86% светског богатства” (Унковић 2010, 63).

Социо-економске трендове и социјалне ризике третира и британска публикација о глобалним стратешким трендовима до 2045. године у којима се указује да ће потребе за свим врстама ресурса расти са повећањем броја становника света према броју од девет милијарди људи. Потребе за храном ће се повећати, док ће поједине земље највероватније доживети значајан пад пољопривредне производње. Недостатак воде биће акутан проблем у многим областима при чему ће доћи до погоршања стања услед повећања потреба и утицаја климатских промена.¹ Процес глобализације и тренд сталног повећања нивоа производње и потрошње значајно ће утицати на тенденцију све већег несклада између растућих потреба и реалних могућности за њихово задовољење, као и на стање у глобалном безбедносном окружењу.

Аспекте социо-економских неједнакости дефинише и Галтунгу кроз разумевање мира које се разликује од „негативног мира” који представља одсуство рата који је само једна врста директног насиља. Мир као инструментална вредност, може да почива искључиво на одсуству онога што Галтунг назива „структурним насиљем”, односно лишености великог броја људи нормалних услова за живот „Економске, политичке и друштвене структуре могу имати разорније последице од пушака и бомби” (Galtung 1990, 295-305.).

Структурне неједнакости стварају социјалне слабости оличене у масовном осећају депримираности људи, општем порасту несигурности и страха од губитка животних шанси и друштвене маргинализације. Најтежи облици криминала, попут организованог и насилничког, најприсутнији су у друштвима са великим социјалним разликама, као и друштвима са високом стопом сиромаштва и незапослености. Неједнакост у приступу политичкој и свакој другој моћи, образовању, здравственој нези и правној заштити, и извире из саме друштвене структуре која предодређује положај људи сходно њиховим економским, етничким, полним, културолошким или политичким обележјима (Јевтић 2014, 124).

¹ Глобални стратешки трендови до 2045. године, Министарство одбране Велике Британије, 2014.

Пораст економских неједнакости, сиромаштва и незапослености умањује солидарност између људи, разара социјалну кохезију и нормативни систем. Стање друштвене дезорганизације карактерише не само распад неформалног система вредности, већ и слабљење формалног система, што ствара услове за настанак још веће дезорганизације која исходи све већим стопама криминала и укупног нивоа насиља у друштву. То је насиље које настаје као последица материјалне осујећености, друштвене инфериорности, осећаја личне неадекватности појединаца, лоше социјалне промоције широких слојева и група становништва.

Државе са напредном, стабилном економијом и релативно праведном расподелом добара међу становницима мање су подложне социјалним и политичким потресима од сиромашних држава, у којима су изражене друштвена неједнакост и економска нестабилност. „Драматичан пораст економске и социјалне неједнакости у земљама и између земаља смањиће могућност мира. Правда чува мир” (Кајтез 2010, 167).

Поларизација и разлике између глобалног севера и глобалног југа се повећавају, чиме проблем економских неједнакости добија политичку димензију. „Драстично повећање неједнакости у последње три деценије првенствено је последица деловања неолибералног економског система чија структура и начин функционисања су погодни за високе стопе неједнакости”, где је пораст неједнакости последица глобализације и доминантног неолибералног модела који увећавају могућности избијања различитих конфликта. Доминација неолиберализма као економске и политичке доктрине довело је државе до стања у коме се оне ослобађају своје традиционалне улоге регулације економских односа и редистрибуције економских добара и препуштају тржишним односима. Због тога је потребно да државе превентивно делују по питању смањења социјалних неједнакости (Џуверовић 2013, 194-195).

Повећање броја незапослених и пораст сиромаштва доводе до слабљења друштвене стабилности и система вредности. Нови облици друштвене организације потиснули су националну државу као примарну економску и политичку јединицу, при чему се држава релативне једнакости и благостања преобразила у државу конкуренције и неједнакости, а држава од сервиса грађана претворила у сервис елита и појединих центара моћи. Нема аутоматске везе између неједнакости и политичке реакције, али прва даје подстицај другој, нарочито када је неједнакост комбинована са нестабилношћу када су финансијске кризе и рецесије које људе остављају без посла (Нај 2004, 192).

Процес глобализације повећава економске и социјалне изазове, ризике и претње, нарочито за неразвијене земље, а њихова последица може бити избијање грађанских ратова, етничких, верских и других конфликта. Такође, измештање производње у земље у којима се може наћи радник за плату мању од једног долара дневно, доприноси порасту незапослености и то пре свега у развијеном свету, као и повећање сиромаштва и мржње у неразвијеном свету. Неједнакост и сиромаштво су моћан фактор генерисања етничких сукоба, а центар таквих сукоба налази се на тлу сиромашних земаља (Печујлић 2002, 137).

У друштву створених структурних неједнакости на економској основи и повећањем сиромаштва угрожена је безбедност појединаца, али је на тај начин створен и шири контекст и амбијент за ескалацију насиља према појединцима и институцијама на државном и глобалном нивоу, уколико дође до спонтане или планске мобилизације и подстицаја маса. Од угрожене људске безбедности ескалацијом насиља и употребом силе може доћи и до угрожавања друштвене безбедности, безбедности државе и њених институција. Тако створене економске неједнакости и беспомоћност спонтаних и организованих маса, у одређеним околностима, могу довести до опасности за опстанак постојећег друштвено-политичког и економског система (Јевтић 2014, 127).

Између неолиберализма и подстицања демократије постоји противуречност, политички систем је одвојен од социо-економских основа друштва, док неолиберални економско-политички модел ствара основе друштвене нестабилности и услове који воде колапсу демократије, истиче Робинсон и указује да „подстицање демократије је, заправо, покушај политичког инжињеринга и поигравања са политичким механизмима друштвене контроле, који истовремено друштвено-економске основе политичке нестабилности оставља нетакнутим, шта више, додатно их поспешује уклањањем слободне баријере слободним операцијама капитала. У питању је контрадикција унутар самог пројекта транснационалне елите” (Робинсон 2012, 355). Повећање економских неједнакости и социјалне слабости не дају довољно перспектива за будућност глобалног система и повећавају несклад између демократских политичких система и неједнакости у друштвено-економском систему.

У контексту капитализма и демократије раздвајање економске и друштвене сфере од политичке је готово немогуће, а политичка сфера је успостављена интересима који су засновани на користима од асиметричне економске и друштвене структуре глобалног система. У преткапиталистичким друштвима економски односи су уграђени у друштвену структуру, натурална економија је обједињавала економску и друштвену (укључујући и политичку) сферу, истиче Полањи, док у процесу ширења капитализма на нове територије, економски односи се раздвајају од друштвених односа, „тржиште постаје детерминанта свих аспеката друштвеног и политичког живота, укључујући и нови тип државе, у коме се јавна и приватна сфера сједињују, иако са формалног аспекта остају раздвојене” (Полањи 2003, 156).

Стога, диспропорције и противуречности доводе огромне популације младих људи широм света у суочавање са тешкоћама социјалне и економске природе, док на другој страни коришћење информатичко-комуникационих технологија повезује их и удружује, повећава њихово сазнање и свест о неправди у прерасподели укупне моћи и прихода на глобалном нивоу. У младој популационој групи има доста високообразованих људи, незапослених, незадовољних и исфрустрираних својим статусом и назадовањем, а такво стање води отуђењу и ниској емотивној и социјалној толеранцији и чини их погодним за мобилизацију у екстремизам и милитаризам (Јевтић 2017, 258).

Отпор политичко-економском устројству света које одражава социјалне и друштвено-економске неједнакости, привилегије, ауторитете, доминације,

недостатак друштвеног консензуса и неправде, представља укратко глобално политичко буђење. Интернет и глобално умрежавање који су донели неслућени материјално-технички прогрес и убрзали процесе производње, размене и потрошње, допринели су и стварању представа и знања људи о свету око себе и себи, као и о безнадежности и беспомоћности створених повећаним неједнакостима, осиромашењем и ускраћивањем друштвених и животних шанси. Свакодневни живот великог броја људи усмерен је на преживљавање. Огроман напредак у „масовним комуникацијама и постепеном ширењу писмености, посебно међу све већом концентрацијом урбаног становништва, индивидуално политичко буђење претворило се у масовни феномен” (Бжежински 2013, 36).

Глобални тероризам је „последича неједнакости, сиромаштва, нестабилности и беде које изазива процес глобализације”, док су узроци тероризма социјално незадовољство и незнање које је производ социо-економског и друштвеног статуса (Стојановић 2009, 216).

Узроци тероризма су нагомилане противуречности, неприхватљиви услови живота и разочарења одређених друштвених група животним перспективама (Гађиновић 2007, 375). Глобализација са неолибералним економско-политичким моделом и начином прерасподеле економских користи донела је економско-социјалне неједнакости и сиромаштво (Манделбаум 2004, 180). Процес глобализације и модернизација нису интегрисали Блиски исток у складу са позитивним политичким и економским променама у развијеним деловима света.

Шире последице процеса глобализације, повећање социо-економских неједнакости и кумулативни ефекти социјалних ризика представљају претпоставке за настанак миграција као теризмогеног фактора.

Социјални ризици и миграције као теризмогени фактор

Као основни узроци миграција обично се наводе: а) природни, услед епидемија, временских непогода, катастрофа,... б) друштвени, због ратова и оружаних сукоба, политичких нестабилности, верске нетрепелјивости,... в) социо-економски, услед глади, сиромаштва, тежње за бољим условима живота и рада итд. (Талијан 2017, 95-116).

Данас читав низ негативних људских мотива узрокује њихово понашање (мотиви су узроци, понашања су последице), изазива и покреће људе и становништво на миграцију, нарочито ако су угрожени опстанак, безбедност и сигурност становништва. Тако, када је у питању физичка угроженост и опстанак на одређеном простору, као узрочници миграторног кретања могу бити негативни мотиви попут: деперсонализације, осећаја кривице, стида и потпуне апатије и незнања у одређеној средини. Негативни мотиви који указују да је угрожена безбедност и сигурност људи на одређеном простору, и који покрећу људе на миграцију у трагању за сигурнијим и безбеднијим местом, углавном су тескоба, страх и жудња (Талијан 2011, 137-139).

У негативне факторе сврставају се разлози због којих људи одлазе из места свог порекла, као што су слаба здравствена нега, страх од мучења и притиска, немогућност исповедања религије или политичких убеђења, недостатак радних места, лоши услови живота, немогућности за усавршавање и образовање, природне катастрофе итд.

Миграције су, углавном, „изазване друштвеном, економском и политичком трансформацијом, која је пратила ширење капиталистичког система на предтржишна и нетржишна, односно планска друштва. Са продором тржишта и капитално-интензивних метода у ова друштва, поремећени су устаљени друштвени и економски обрасци, што је подстакло становништво да тражи нове начине за постизање економске сигурности кроз миграције” (Полети 2013, 336).

Савремене миграције, поред тога што су узроковане и стандардним миграционим факторима, уједно и неминовна последица глобализовања света и успоставе принципа о слободном кретању људи, роба и капитала у широким међународним размерама. Фактори који узрокују миграције су демографска експлозија у неким деловима света, ратови и могућност социјалног инжењеринга (Симеуновић 2015, 10). Демографска експлозија је израз који означава огроман раст становништва у некој држави, региону или на неком континенту. Данас на том плану предњачи Африка, а знатан пораст становништва је карактеристичан и за неке азијске и латиноамеричке земље. У Африци је 1950. године живело само 9% светског становништва, односно 244 милиона, а данас живи милијарду и двеста милиона људи. Дакле, за само пола века један континент је добио милијарду становника више. Поређења ради, наводимо податак да би свеукупан број људи на земљи достигао цифру од једне милијарде био је потребан период од праисторије па све до 19. века.

Већина миграната на простор Балкана ипак највише стиже са Блиског истока зато што су ратови важнији разлог за миграције од демографских експлозија, а на Блиском истоку догодило се Арапско пролеће и, што је најгоре, бележи се пораст броја истовремених ратова као и пораст броја терористичких организација на једном истом простору.

Миграције, поготову оне нерегуларне, имају огромне безбедносне импликације. Између четири и пет милиона миграната сваке године уђе у неку туђу државу, а при том број нелегалних прелазака границе варира између 30% и 50%. Миграције неминовно доводе до повећања ризика по становништво од криминала, тероризма и заразних болести. За земљу домаћина оне могу услед превеликог прилива јефтине радне снаге и неочекивано великих социјалних давања представљати и извор дестабилизације њене економске сигурности. Кријумчарење миграната и трговина људима постају масовно кривично дело у земљама такозване прве мигрантске дестинације, а уједно и извор огромних нелегалних и неопорезивих прихода (Симеуновић 2015, 7).

Са доласком великог броја миграната из земаља у којима се воде грађански ратови и у којима су концентрисане разне терористичке групације расте ризик од тероризма у земљама кроз које мигранти пролазе, а нарочито у оним у којима се задржавају. Правило је да што се дуже задржавају и ризик

бива већи, а највећи је у оним земљама у којима трајно остају, поготову уколико те земље попут Француске учествују у бомбардовању или у неком другом типу војних операција у земљама из којих мигранти стижу. Зато свака од транзитних земаља има пред собом веома озбиљан, али не и немогућ задатак да међу мигрантима идентификује потенцијалне или праве терористе (Талијан 2012, 169-170). Тај задатак није нимало лак али одустати од њега или спроводити га површно значи дозволити да се у Европи посеје семе из кога ће нићи тероризам. Један од битних разлога за неспровођење овог задатка јесте чињеница да он као додатна активност националних безбедносних структура значајно додатно оптерећује буџете земаља.

Миграције као последица нарушене социјалне безбедности и повећаних социјалних ризика миграната представљају безбедносни изазов и за Србију не само у погледу увећања опасности од тероризма (Талијан 2012, 57), него и због могућности избијања регионалних конфликта, док би највећа од свих аномалија била та да најсиромашније земље Европе, у које спада и Србија, које због релативне економске неразвијености и високог броја незапослених, немају никакав економски или било који други интерес да задрже извештан број миграната на свом тлу нити да снесу трошкове миграционог транзита, а суштински би сносиле највећи терет миграција.

Могућности нарушавања националне безбедности Републике Србије, услед могућих миграција и мигрантских криза, на основу претходне процене огледају се кроз следеће изазове, ризике и претње, које се могу испољити првенствено на регионалном и националном нивоу, и то кроз:

- Нерешен статус и тежак положај избеглих и прогнаних лица из Сирије, Авганистана, Ирака, Еритреје, Пакистана, Нигерије, Сомалије, Судана, Гамбије и Малија
- Организовани криминал, пљачке, немири и испољавање незадовољства према органима власти и појединачни инциденти
- Трговину људима
- Илегалне миграције и нарушавање граница²
- Спорове са суседним земљама
- Немогућност ЕУ да дугорочно решава питања мигрантских криза и појединачне одлуке суседних земаља
- Увоз тероризма
- Нелегалну трговину и шверц оружјем
- Пораст десничарског екстремизма
- Проблеме економског развоја
- Угрожавање енергетске безбедности
- Економске претње националној безбедности
- Угрожавање слободне трговине и протока роба између земаља у окружењу и блокада саобраћаја

² Ради спречавања илегалног уласка миграната, из Македоније и Бугарске, и њиховог кријумчарења, формиране су заједничке снаге војске и полиције, у другој половини 2016. године, за чување државне границе Републике Србије.

- Затварање граница према Србији
- Угрожавање животне средине
- Опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи (Талијан 2017, 95-116).

Дугорочно гледајући, на основу миграторних тенденција у 2015. и 2016. години, након 2017. године настало је смањење интензитета прилива миграната обзиром на активна учешћа у проналажењу решења кризе, нарочито у Сирији, и на очекиване мере у смислу финансијске помоћи од стране ЕУ земљама.

На ток последње мигрантске кризе и њен утицај на безбедност Републике Србије, утицали су бројни чиниоци, међу којима су најзначајнији политички, социо-економски и безбедносни. Разматрањем њиховог утицаја на глобалном, регионалном и националном нивоу, извршена је процена могућих претњи са којима ћемо се, као директним последицама кризе, неизоставно суочити, а као ширим последицама нарушене социјалне безбедности и повећаних социјалних ризика миграната.

Табела 1. *Процена интензитета идентификованих испољавања изазова, ризика и претњи безбедности услед миграција по Републику Србију (Талијан 2017, 111-112)*

НАЗИВ ИЗАЗОВА, РИЗИКА ИЛИ ПРЕТЊЕ	ИНТЕНЗИТЕТ ИСПОЉАВАЊА
Организовани криминал, пљачке, немири и испољавање незадовољства према органима власти и појединачни инциденти	ВИСОК
Илегалне миграције и нарушавање граница	СРЕДЊИ
Трговина људима	ВИСОК
Спорови са суседним земљама	ВИСОК
Увоз тероризма	СРЕДЊИ
Нелегална трговина оружјем и шверц	СРЕДЊИ
Пораст десничарског екстремизма	НИЗАК
Проблеми економског развоја	СРЕДЊИ
Угрожавање енергетске безбедности	НИЗАК
Економска претња националној безбедности	СРЕДЊИ
Угрожавање слободне трговине и протока роба између земаља у окружењу и блокада саобраћаја	СРЕДЊИ
Затварање граница према Србији	ВИСОК
Угрожавање животне средине	СРЕДЊИ
Опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи	СРЕДЊИ

Обзиром да је део миграната директно учествовао у ратним дејствима и да је обучен за извршење борбених дејстава у руралним и урбаним срединама, постоји реална могућност извођења појединачних терористичких акција по објектима и метама високе вредности у циљу изазивања страха и панике код становништва. У случају реализације ефекат угрожавања безбедности би био на високом нивоу.

Висок прилив миграната и евентуални дужи боравак на територији Републике Србије проузроковао би додатне трошкове и оптерећење буџета и пад економског развоја. Овај ефекат угрожавања има висок ниво. Повећани трошкови државе услед збрињавања великог броја миграната на својој територији могли би условити умањење социјалне сигурности и социјалног развоја грађана Републике Србије.

Незадовољење социјалних потреба грађана Републике Србије услед последица цикличних економских и политичких криза, ратова и других облика конфликта у свету, региону или на територији Републике Србије могу повећати број људи који одлази у друге државе смањујући демографске, економске, безбедносне и друге потенцијале државе.

Евентуалне блокаде путева узроковале би прекид комуникација, немогућност економске размене са суседима и унутар земље, енергетску небезбедност и нестабилност, недостатак основних животних намирница и неповерење у способност државе за решавање кризе. Овај ефекат би био високог нивоа.

Затварање граница довело би до повећања броја избеглица и заустављања процеса решавања њиховог статуса, што би имало кумулативни ефекат високог нивоа. Нерешавање и непредузимање ефикасних мера у складу са акционим планом довело би до политичких притисака за изборима или смену власти, што би имало за последицу висок ниво нестабилности у земљи.

Јачање радикалних десничарских покрета у земљи изазвао би пораст нетрпељивости и погрешно усмерених националистичких емоција и мржње ка мигрантима што би могло довести до нехуманог односа према њима, непоштовања државних институција и покушаја пљачки, убистава и криминалних дела и повећање степена небезбедности високог нивоа.

У процени претњи безбедности које миграција и мигрантска криза у региону Блиског истока и Европе може остварити на објекте безбедности, може се констатовати да је мигрантска криза испољила свој утицај на стање безбедности у Европи, у оквиру чега доминантно у региону Западног Балкана па и у Републици Србији.

Са аспекта процене терористичке претње, проблем представља недовољан број било каквих података о лицима мигрантима. Ради се углавном о лицима са делимичним подацима или без података о идентитету, пореклу, евентуалној криминалној, или терористичкој прошлости, здравственом и психичком стању. Имајући у виду да се њихова идентификација у малом броју случајева заснива на личним документима, а у највећем броју лица се идентификују према сопственом исказу, структура миграната је врло мало позната.

У процени терористичке претње не треба пренебрегнути утицај радикалне исламистичке идеологије на радикалне групе у региону, и њихову спрегу са екстремистичким и терористичким организацијама у земљама региона. На то посебно утиче чињеница да знатан број радикалних исламиста из земаља региона учествује у активностима „Исламске државе”. Њиховим повратком са зараћених подручја у земље одакле су отишли, ствара се језгро могућих носилаца терористичких активности и њиховог повезивања са истомишљеницима из редова миграната.

С обзиром да је део миграната директно учествовао у ратним дејствима и да је обучен за извршење борбених дејстава у руралним и урбаним срединама, постоји реална могућност извођења појединачних терористичких акција по објектима и системима критичне инфраструктуре и метама високе вредности, у случају незадовољства статусом, насилног задржавања на нашим границама, враћања назад према земљама одакле су кренули, или по налогу инспиратора из радикалних терористичких организација.

Импликације нарушених аспеката социјалне безбедности на националном, регионалном и глобалном нивоу значајно су утицале на миграције као теризмогени фактор.

Закључак

Социјална безбедност представља једну од основних претпоставки за мир и безбедност у глобалном светском систему и систему међународних односа заснованих на глобализацији, али они истовремено представљају и повратну спрегу и последицу њиховог утицаја на њу.

За остварење социјалне безбедности која је у најнепосреднијој вези са људском безбедношћу и одрживим развојем неопходни су напори националних држава али и читавог глобалног светског система са својим институцијама, којима ће реално и равномерно бити заступљени интереси и слабих и моћних актера, појединачних држава и глобалне заједнице.

Ради заштите социјалне безбедности људи кроз најшири и прогресивни спектар људских права, социоекономску безбедност и очување најшире дефинисаних идентитета потребна је промена садашње форме глобализације и њеног погонског мотора неолибералног економско-политичког модела који представљају да повећавају неједнакости ширећи поларизацију у свим сферама у светском систему.

Као најпогоднија социјална политика у свету показала се социјална политика скандинавских земаља која није ослоњена искључиво на тржиште, већ је садржи компромис и рационалност између јавног и приватног, улоге тржишта и државне регулативе, социјалне заштите и одрживе финансијске конструкције.

У недостатку компромиса између националних и глобалних интереса, одрживог развоја и социоекономских, демографских и еколошких фактора, немогућности успостављања адекватне социјалне политике држава због глобалних захтева за економском ефикасношћу, у комбинацији са другим ризицима и претњама, миграције и појаве тероризма као последице социјалног безнађа и глобалног буђења политичке свести биће веома актуелне и у будућности јер ће за слабе и немоћне то можда бити и једина преостала могућност. Импликације ризика савремених миграција актуелне су за Републику Србију, као и за друге земље, и имају вишедимензионалне ефекте по интегралну безбедност Републике Србије.

Литература

1. Димитријевић, Војин. 1973. Појам безбедности у међународним односима. Београд: Савез удружења правника.
2. Цуверовић, Немања. 2013. Економски фактори оружаних сукоба. Београд: Службени гласник и Југоисток
3. Гаџиновић, Радослав, и Љубомир Стајић. 2007. Увод у студије безбедности. Београд: Драслар партнер.
4. Ђорић, Марија. 2014. Екстремна десница: међународни аспекти десничарског екстремизма. Београд: Удружење наука и друштво Србије.
5. Ђорђевић, Јелена. 1966. Мала политичка енциклопедија. Београд: Савремена администрација.
6. Јевтић, Драган, Мирослав Талијан, и Милинко Врачар. 2016. „Култура рата и претпоставке културе мира као основе остваривања безбедности.” У: Савремени безбједносни ризици и претње и њихов утицај на безбједност држава региона, 114-128. Бања Лука: Факултет Безбједности.
7. Јевтић, Драган. 2014. „Повећање економских неједнакости као изазов безбедности.” Војно дело, бр. 2: 114-128.
8. Јевтић, Драган. 2017. „Безбедносне последице процеса глобализације после Хладног рата.” Докторска дисертација. Универзитет у Београду: Факултет политичких наука.
9. Кајтез, Илија. 2010. „Да ли је глобализација крива за све несреће садашњег света.” Годишњак Факултета безбедности: 151-172.
10. Ковач, Митар. 2003. Стратегијска и доктринарна документа националне безбедности – Теоријске основе. Београд: Свет књиге.
11. Косановић, Рајко, и Сања Пауновић. 2012. Радна и социјална права у Републици Србији. Београд: НИП Радничка штампа.
12. Крстић Илић, Ивана. 2016. „Социјално-еколошка безбедност, одрживи развој и квалитет живота.” Докторска дисертација. Универзитет у Нишу: Факултет заштите на раду.
13. Матковић, Горан. 2017. Индикатори социјалне заштите и социјалне сигурности. Београд: Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва и Влада Републике Србије.

14. Мијалковић, Саша. 2011. Национална безбедност. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
15. Мунта, Марио. 2012. Модел државе благостања у политичком животу Скандинавије. Загреб: Факултет политичких наука.
16. Нај, Џозеф. 2002. Парадокс америчке моћи. Београд: БМГ.
17. Печујлић, Мирослав. 2002. Глобализација - два лика света. Београд: Гутенбергова галаксија.
18. Недељковић, Љиљана. 2007. Осигурање за случај незапослености у Србији. Магистарски рад. Београд: Правни факултет.
19. Полањи, Карл. 2003. Велика трансформација. Београд: Филип Вишњић.
20. Полети, Дуња. 2013. Савремене радне миграције у европском контексту-економски и политички аспекти. Социологија бр. 2, 333-347.
21. Робинсон, Вилијам. 2012. Подстицање полиархије: глобализација, интервенција, САД и хегемонија. Београд: Службени гласник.
22. Симић, Драган. 2002. Наука о безбедности – савремени приступи безбедности. Београд: Службени лист СРЈ и Факултет политичких наука.
23. Симеуновић, Драган. 2015. Миграције као узрок политичких аномалија у Европи. НБП бр. 3, 1-17.
24. Стојановић, Станислав. 2009. Глобализација и безбедносне перспективе света. Београд: Војноиздавачки завод.
25. Талијан, Момчило, и Мирослав Талијан. 2011. Општи и безбедносни менаџмент. Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова.
26. Талијан, Мирослав, Ненад Нерић, и Драган Јевтић. 2017. „Тероризам и миграције као претње безбедности,” у тематској монографији: Интегрална безбедност Републике Србије: практични аспект, 95-116. Београд: Факултет за пословне студије и право.
27. Унковић, Милорад. 2010. Међународна економија. Београд: Универзитет Сингидунум.
28. Ђорђевић, Јелена. 1966. Мала политичка енциклопедија. Београд: Савремена администрација.
29. Пјанић, Зоран, Иван Стојановић, и Миомир Јакшић. 1994. Економска и пословна енциклопедија. Београд: Савремена администрација.

30. Galtung, Johan. 1990. Cultural Violence. *Journal of Peace Research*, Vol. 27, No. 3.

DRAGAN M. JEVTIĆ

Military academy

Belgrade

MILAN DJ. MILJKOVIĆ

School of national defense

Belgrade

Review work

Received: 03.08.2021

Approved: 11.09.2021

Page: 55–71

SOCIAL SECURITY AND RISKS OF MODERN MIGRATION

Summary: Social security implies the realization of comprehensive guarantees to citizens from certain risks, most often socio-economic, but also others related to them, in an objective and subjective sense, which are integral parts of social security (social security, social protection, social development and social risks).

Social security is often equated with social security, especially in its broader sense, although are not synonymous, and implies a comprehensive and integrated system of social measures that guarantee an adequate standard of living and well-being, can include a range of related systems and subsystems, ideas and concepts of security and other factors (economic, political, demographic, environmental, etc.) that are associated with it have a greater or lesser impact and determine the character of its actions. Social security is most directly related to human security and sustainable development.

Achieving the highest possible level of social security is no longer just a possibility and ability of nation states but also of the entire global world system, with a system of international relations, which aspires to realize the idea and vision of a global society with a number of international supranational and global institutions, institutes and rules, who need to realize his premises.

The central problem in the current form of globalization, as a system of international relations, is the constant increase of socio-economic inequalities and other inequalities, at the level of global society, between regions and states and within states and which is actualized as a result of structural inequalities stemming from neoliberalism, dominant economic-political model and its rules.

As a consequence of endangering the socio-economic security of people and their identities, modern migrations with their risks appear, of which the capacity of migrations to become a terrorismogenic factor (factor generic of terrorism) is of special importance.

The paper deals with issues of social security and social risks; globalization, increasing socio-economic inequalities and social risks, and the relationship between social risks and migration as a terrorismogenic factor, with reference to the analysis of migration risks in the Republic of Serbia.

Key words: social security, social risks, inequalities, globalization, migration, terrorism.

Introduction

Some of the biggest threats directed at people today are drug trafficking, transnational terrorism and organized crime, increasing economic inequalities and poverty, environmental degradation, and more recently, modern migration.

The basic features of these problems are not local or state character of their spread, but regional and global, and they are largely caused by economic and social inequalities in the system of international relations, which bring with them a lack of social justice.

Human security is based on protection, based on measures of income redistribution between rich and poor, as well as new government structures at the local, state and global levels, which provide this redistribution through various mechanisms.

State and society security is related to the economic sector (in the field of economic security and public finances), social sphere (in the field of social security), political sector (in the field of security systems management, as well as diplomacy in the civil and military sector), sociological sphere (in the field of so-called individual, social and human security), then in the spheres of the so-called environmental security, information security, energy security, prevention and suppression of technical and technological disasters and high-tech crime and others (Mijalkovic 2011, 1).

In the national security system, the situation is complicated by a set of values that need to be protected, about which there are also several theories, theories of individual, human, environmental, energy, social security, etc. (Mijalkovic 2011, 7). The set of national values also includes the quality of life of the people and the nation and social welfare. Therefore, the word peace is often used in the traditional sense to denote the state of absence of war, as well as the absence of other security threats such as armed rebellions, terrorism of mass proportions or other serious social upheavals and conflicts (Mijalkovic 2011, 29).

The absence of war and military conflicts does not, in itself, ensure international peace and security. Non-military sources of challenges, risks and threats, instability in the economy, in the social, humanitarian and environmental spheres have become a danger to peace and security (Kovač 2003, 69-70).

Areas of social security and social risks

The security of an individual, as a segment of social security, is a situation in relation to personal (physical, mental and health) integrity and material-existential (property, economic and social) status of a certain individual and his family or protection of “individual identity and sovereignty” (Mijalkovic 2011, 53).

Aspects of social security are part of basic human rights. Basic human rights, in relation to historical development and content, are divided into: basic civil, basic political rights, basic economic, social (Babović 2010, 35) and cultural rights, and solidarity rights. According to the broadest understanding, human security is “sustainable human development”, i.e. the realization, protection and promotion of economic, social and environmental rights (Mijalković 2011, 56).

Social security is focused on a set of activities carried out by the social community (with the help of public services) in order to ensure the well-being of citizens, i.e. physical well-being, guaranteed resources sufficient to meet life's needs at any stage of life, resources to protect against all basic risks (social insecurities) that may be affected in life and community, and moral and intellectual development.

Social security is implemented by the protection of persons who are socially endangered and is an obligation of social protection. “Achieving social security is closely related to achieving human security and sustainable development” (Mijalković 2011, 53). Social security (security) provides comprehensive guarantees to citizens against certain risks, the occurrence of which reduces or loses professional skills, reduces the standard of living or creates obligations and burdens. In this way, a certain social condition is strived in which conditions are created for successful joint action of social and legal measures, with the basic goal of creating, some kind of guarantees against certain risks, for the benefit of citizens and the community, which are directed against them, such as disease, old age, disability, unemployment, maternity, accidents at work, etc.

Through social security as the basis of social security, the stability of the family, quality of housing and life in general, preservation of cultural identity, development and freedom of media and communication, freedom and scope of trade union organization and the like are achieved (Mijalković 2011, 57). However, the criterion of identity is not only national affiliation, religious, ethnic, racial affiliation, but also affiliation to social groups and strata, as well as political affiliation, etc. (Mijalković 2011, 59). Quality of life, above all, refers to the standard of living, the achieved level of economic development and the possibilities of their further development, i.e. to social development and the so-called social security.

Social development implies the implementation of social protection activities that provide a minimum standard of living for certain categories of the population (narrower meaning), or activities related to living standards and social welfare (broader meaning). Social progress is not only achieved by eliminating hunger and poverty, but also by improving general living conditions. Social development is in the function of achieving social security and is also achieved through social protection and social insurance against social risks.

Social protection implies providing adequate assistance to individuals or groups in overcoming difficulties caused by biological factors (juvenile or old age), social causes (delinquency), natural disasters, injuries, diseases, disabilities. It is realized by the social policy of the state. In modern conditions of social development, social security has gained a broader meaning: not only the elimination of the consequences of social vulnerability, but also the elimination of its causes, with the aim of achieving social well-being. Therefore, it is integrated into almost all areas of social life and work.

Factors that violate social security are personal (illness, age, weakening of working ability), technological (job losses, extinction of certain occupations), macroeconomic, social and political (development uncertainty, changes in the social system), microeconomic and social reasons, income distribution). Due to their effect, social security appears as a goal and result of the overall social development (Pjanić 1994, 1432).

Social insurance includes a system of measures and activities that insure the population against risks: illness (health insurance), old age (pension insurance) and disability (disability insurance). It also includes all cases of social risks and the entire population as possible users of social protection, a certain system (state subsystem), with clear and more lenient criteria for exercising the right to social protection. With the growth of social security into a public service that is largely financed from the state budget, social policy (Munta 2012, 1-22) differentiated into one of the state policies (Đorđević 1966, 1163-1164).

Social risks (protected risk, insured risk) are cases that can happen to an insured person in life and work, and which would result in that person, in whole or in part, being deprived of income from his work, due to events independent of his will., such as illness, injury at work, unemployment, etc., or that larger or new burdens have been imposed on him because of that, ie. increased needs, which he can hardly bear, and whose occurrence causes the necessary protection by the social community (Nedeljković 2007, 16). In addition to the above, “quality of life is closely connected with the absence of fear of economic loneliness, excessive immigration and flight of domestic experts and intelligence, but also with the absence of fear of falling living standards below the minimum subsistence, which threatens survival in the primordial sense of human death and infertility.” Small and underdeveloped nations are preoccupied with such dangers (Dimitrijević 1973, 7-38).

The national economy and energy are necessary for the survival, development, functioning and progress of the state and society. Their importance for the social security of citizens and the development of the national security system is indisputable. These are two complementary and dependent categories, so they can be considered one of the vital state and national values. At the same time, economic and energy policy are integral components of national security policy. At the threshold of the third millennium, the vital values of national security include the security of citizens, health, economic, environmental and social security (Simić 2002, 55-57).

National security is the protection of the individual, society and the state from external and internal threats of political, economic, social, military, environmental, informational and other nature in the light of existing resources and potentials (Mijalković 2011, 164). By endangering some other components of national security are also endangered. For example, by jeopardizing the economic, the social component of national security is also endangered.

Circumstances that contribute to the growing number of security risks at the global level are, above all, large differences in the level of economic and cultural development, which result in poverty and social vulnerability of the population, which causes negative demographic and psycho-social phenomena.

Globalization, increasing socio-economic inequalities and social risks

After the Cold War, there was an increase in economic inequalities between individual regions, states and between individuals, and the generation of various security challenges, risks and threats that violate almost all aspects of social security. Increasing the speed and intensity of social relations and interdependence of states creates a different economic, social (Talijan, 2011: 128) and political position between the actors participating in the process of globalization. Increasing differences in the level of economic development increases the risks of poverty and social vulnerability of people, which is one of the basic global security problems that will become more and more relevant in the future, combined with demographic and environmental factors. The economic dimension includes economic efficiency and the rapid spread of social weaknesses, and overall economic efficiency is related to the social functions of the state, as well as increased economic inequalities.

The indicator of social security is also the uneven level of economic development of countries in the world. Out of about 7 billion people in the world, 5 billion people live in developing and transition countries, about 1.5 billion people have a daily income of less than \$ 1, and about 3 billion people in the world live with insufficient water and no sewage. By 2050, food production should be doubled to feed the world's population. According to estimates of the number of people in the world by 2025, there will be about 7.5 billion people, and every

second half a hectare of forested land on the planet is lost in the last 30 years. The human environment is polluted, as is very often water and food. In contrast, according to data on world spending on weapons, in 2013, about 1700 billion dollars were spent on weapons, of which only the United States spends almost half of that amount. The problem of world development is that about 60% of the total population lives in cities, which are mostly polluted and without sufficient food resources, water and sewage (Unković 2010, 6).

Economic growth in the post-Cold War period, which was achieved by some developed and large countries and some countries in transition, was achieved through increasing economic inequalities, and countries in transition are particularly disadvantaged in which reforms have not yielded the desired results. "The gaps in development between developed and underdeveloped countries are constantly deteriorating. The difference between rich and poor countries at the beginning of the 20th century was 3: 1, and at the end of the same century 72: 1. Today, 20% of the world's population enjoys 86% of the world's wealth." (Unković 2010, 63).

Socio-economic trends and social risks are also treated by the British publication on global strategic trends until 2045, which indicates that the needs for all types of resources will increase with the increase in the world's population to nine billion people. Food needs will increase, while some countries are likely to experience a significant decline in agricultural production. Water scarcity will be an acute problem in many areas, with deterioration due to increasing needs and the impact of climate change.¹ The process of globalization and the trend of constant increase in the level of production and consumption will significantly affect the tendency of increasing discrepancy between the growing needs and the real possibilities for their satisfaction, as well as the situation in the global security environment.

Aspects of socio-economic inequalities are also defined by Galtung through an understanding of peace that differs from "negative peace" which represents the absence of war which is only one type of direct violence. Peace as an instrumental value can rest solely on the absence of what Galtung calls "structural violence", ie the deprivation of a large number of people of normal living conditions "Economic, political and social structures can have more devastating consequences than guns and bombs" (Galtung 1990, 295-305.).

Structural inequalities create social weaknesses embodied in a mass sense of human depression, a general increase in insecurity and fear of losing life chances and social marginalization. The most serious forms of crime, such as organized and violent, are most prevalent in societies with large social disparities, as well as societies with high poverty and unemployment rates. Inequality in access to political and any other power, education, health care and legal protection, and springs from the very social structure that determines the position of

¹ Глобални стратешки трендови до 2045. године, Министарство одбране Велике Британије, 2014.

people according to their economic, ethnic, gender, cultural or political characteristics (Jevtić 2014, 124).

Rising economic inequalities, poverty and unemployment diminish solidarity between people, destroy social cohesion and the normative system. The state of social disorganization is characterized not only by the collapse of the informal value system, but also by the weakening of the formal system, which creates conditions for the emergence of even greater disorganization resulting in increasing crime rates and overall levels of violence in society. It is violence that occurs as a consequence of material frustration, social inferiority, feelings of personal inadequacy of individuals, poor social promotion of broad strata and groups of the population.

Countries with advanced, stable economies and relatively equitable distribution of goods among the population are less susceptible to social and political upheavals than poor states, in which social inequality and economic instability are expressed. "A dramatic increase in economic and social inequality in and between countries will reduce the possibility of peace. Justice preserves peace" (Kajtez 2010, 167).

Polarization and differences between the global north and the global south are increasing, giving the problem of economic inequalities a political dimension. "The drastic increase in inequality in the last three decades is primarily due to the neoliberal economic system whose structure and functioning are conducive to high inequality rates," where the increase in inequality is due to globalization and the dominant neoliberal model that increase the possibility of various conflicts. The dominance of neoliberalism as an economic and political doctrine has led states to a state in which they free themselves from their traditional role of regulating economic relations and redistributing economic goods and leaving them to market relations. Therefore, it is necessary for states to act preventively on the issue of reducing social inequalities (Džuverović 2013, 194-195).

An increase in the number of unemployed and an increase in poverty lead to a weakening of social stability and the value system. New forms of social organization suppressed the nation-state as the primary economic and political unit, with the state of relative equality and prosperity transformed into a state of competition and inequality, and the state transformed from a service of citizens into a service of elites and individual centers of power. There is no automatic link between inequality and political reaction, but the former gives impetus to the latter, especially when inequality is combined with instability when there are financial crises and recessions that leave people jobless (Naj 2004, 192).

The process of globalization increases economic and social challenges, risks and threats, especially for underdeveloped countries, and their consequence can be the outbreak of civil wars, ethnic, religious and other conflicts. Also, the relocation of production to countries where a worker can be found for a salary of less than one dollar a day, contributes to rising unemployment, especially in the developed world, as well as increasing poverty and hatred in the underdeveloped

world. Inequality and poverty are a powerful factor in generating ethnic conflicts, and the center of such conflicts is on the soil of poor countries (Pečujlić 2002, 137).

In the society of created structural inequalities on economic grounds and increasing poverty, the security of individuals is endangered, but in that way a wider context and environment for escalation of violence against individuals and institutions at the state and global level is created, if spontaneous or planned mobilization and encouragement of the masses occurs. Endangered human security through the escalation of violence and the use of force can endanger social security, the security of the state and its institutions. Thus created economic inequalities and helplessness of spontaneous and organized masses, in certain circumstances, can lead to danger for the survival of the existing socio-political and economic system (Jevtić 2014, 127).

There is a contradiction between neoliberalism and the encouragement of democracy, the political system is separated from the socio-economic foundations of society, while the neoliberal economic-political model creates the foundations of social instability and conditions leading to the collapse of democracy, Robinson points out engineering and playing with the political mechanisms of social control, which at the same time leaves the socio-economic foundations of political instability intact, moreover, further enhances them by removing the free barrier to free capital operations. It is a contradiction within the project of the transnational elite itself ” (Robinson 2012, 355). Increasing economic inequalities and social weaknesses do not provide enough perspective for the future of the global system and increase the mismatch between democratic political systems and inequalities in the socio-economic system.

In the context of capitalism and democracy, separating the economic and social spheres from the political one is almost impossible, and the political sphere is established by interests based on the benefits of the asymmetric economic and social structure of the global system. In pre-capitalist societies, economic relations are embedded in the social structure, the natural economy united the economic and social (including political) spheres, Polanyi points out, aspects of social and political life, including a new type of state, in which the public and private spheres unite, although from a formal point of view they remain separated ” (Polanyi 2003, 156).

Therefore, disproportions and contradictions lead huge populations of young people around the world to face difficulties of social and economic nature, while on the other hand the use of information and communication technologies connects and unites them, increases their knowledge and awareness of injustice in redistribution of total power and income globally level. There are many highly educated people in the young population group, unemployed, dissatisfied and frustrated with their status and backwardness, and such a situation leads to alienation and low emotional and social tolerance and makes them suitable for mobilization into extremism and militarism (Jevtić 2017, 258).

Resistance to the political and economic structure of the world, which reflects social and socio-economic inequalities, privileges, authorities, domination, lack of social consensus and injustice, is in short a global political awakening. The Internet and global networking, which brought unprecedented material and technical progress and accelerated the processes of production, exchange and consumption, also contributed to the creation of people's ideas and knowledge about the world around them and themselves, as well as the hopelessness and helplessness created by increased inequalities, impoverishment and deprivation and life chances. The daily life of a large number of people is focused on survival. Enormous progress in "mass communications and the gradual spread of literacy, especially among the growing concentration of the urban population, individual political awakening has turned into a mass phenomenon" (Bzezinski 2013, 36).

Global terrorism is "a consequence of inequality, poverty, instability and misery caused by the process of globalization", while the causes of terrorism are social dissatisfaction and hopelessness which is a product of socio-economic and social status (Stojanović 2009, 216).

The causes of terrorism are accumulated contradictions, unacceptable living conditions and disappointments of certain social groups with life perspectives (Gaćinović 2007, 375). Globalization with a neoliberal economic-political model and a way of redistributing economic benefits has brought economic and social inequalities and poverty (Mandelbaum 2004, 180). The process of globalization and modernization has not integrated the Middle East in line with positive political and economic changes in developed parts of the world.

The broader consequences of the globalization process, the increase in socio-economic inequalities and the cumulative effects of social risks are prerequisites for the emergence of migration as a terrismogenic factor.

Social risks and migration as a terrismogenic factor

The basic causes of migration are usually: a) natural, due to epidemics, weather disasters, catastrophes, ... b) social, due to wars and armed conflicts, political instability, religious intolerance, ... c) socio-economic, due to famine, poverty, striving for better living and working conditions, etc. (Talijan 2017, 95-116).

Today, reading through negative human motives causes their behavior (motives are causes, behaviors are consequences), provokes and moves people and the population to migrate, especially if the survival, security and safety of the population are endangered. Thus, when it comes to physical vulnerability and survival in a certain area, the causes of migratory movement can be negative motives such as: depersonalization, feelings of guilt, shame and complete apathy and hopelessness in a certain environment. Negative motives indicate that the

safety and security of people in a certain area is endangered, and that motivate people to migrate in search of a safer and more secure place, are mainly anxiety, fear and longing (Talijan 2011, 137-139).

Negative factors include the reasons why people leave their place of origin, such as poor health care, fear of torture and pressure, inability to practice religion or political beliefs, lack of jobs, poor living conditions, inability to improve and educate, natural disasters, etc.

Migrations are mainly “caused by social, economic and political transformation, which accompanied the expansion of the capitalist system to pre-market and non-market, ie planned societies. With the penetration of markets and capital-intensive methods in these societies, established social and economic patterns are disrupted has encouraged the population to look for new ways to achieve economic security through migration” (Poleti 2013, 336).

Modern migrations, in addition to being caused by standard migration factors, are also an inevitable consequence of the globalization of the world and the establishment of the principle of free movement of people, goods and capital on a large international scale. Factors that cause migration are the demographic explosion in some parts of the world, wars and the possibility of social engineering (Simeunović 2015, 10). Demographic explosion is a term that means huge population growth in a country, region or on a continent. Today, Africa leads in that respect, and a significant increase in population is also characteristic of some Asian and Latin American countries. In 1950, only 9% of the world's population lived in Africa, ie 244 million, and today one billion and two hundred million people live. So, in just half a century, one continent got a billion more inhabitants. For the sake of comparison, we state the fact that in order for the total number of people on earth to reach the figure of one billion, a period from prehistory until the 19th century was needed.

Most migrants to the Balkans, however, come mostly from the Middle East because wars are a more important reason for migration than demographic explosions, and the Arab Spring has occurred in the Middle East and, worst of all, there has been an increase in simultaneous wars and terrorist organizations one and the same space.

Migrations, especially irregular ones, have huge security implications. Between four and five million migrants enter another country every year, and the number of illegal border crossings varies between 30% and 50%. Migrations inevitably lead to an increased risk for the population from crime, terrorism and infectious diseases. For the host country, they can be a source of destabilization of its economic security due to the excessive influx of cheap labor and unexpectedly large social benefits. Smuggling of migrants and human trafficking are becoming a mass crime in the countries of the so-called first migrant destination, and at the same time a source of huge illegal and non-taxable income (Simenunović 2015, 7).

With the arrival of a large number of migrants from countries where civil wars are being waged and where various terrorist groups are concentrated, the risk of terrorism is growing in the countries through which migrants pass, and especially in those where they stay. The rule is that the longer they stay and the higher the risk, and the highest is in those countries where they stay permanently, especially if those countries like France participate in bombing or some other type of military operations in the countries from which migrants arrive. That is why each of the transit countries has a very serious, but not impossible task in front of them, to identify potential or real terrorists among migrants (Talijan 2012, 169-170). This task is not easy at all, but giving it up or carrying it out superficially means allowing the seeds to be sown in Europe from when terrorism will grow. One of the important reasons for not carrying out this task is the fact that it, as an additional activity of national security structures, significantly burdens the budgets of countries.

Migration as a consequence of disturbed social security and increased social risks of migrants is a security challenge for Serbia not only in terms of increasing the threat of terrorism (Talijan 2012, 57), but also because of the possibility of regional conflicts, while the biggest anomaly would be Europe's poorest countries, including Serbia, which, due to relative economic underdevelopment and high unemployment, have no economic or any other interest in keeping a number of migrants on their soil or bearing the costs of migratory transit, and would essentially bear the greatest burden of migration.

Possibilities of violating the national security of the Republic of Serbia, due to possible migrations and migrant crises, based on the previous assessment are reflected in the following challenges, risks and threats, which can be manifested primarily at the regional and national level, through:

- Unresolved status and plight of refugees and displaced persons from Syria, Afghanistan, Iraq, Eritrea, Pakistan, Nigeria, Somalia, Sudan, Gambia and Mali
- Organized crime, robberies, riots and expressions of dissatisfaction with the authorities and individual incidents
- Human trafficking
- Illegal migration and border violations²
- Disputes with neighboring countries
- Inability of the EU to solve the issues of migrant crises and individual decisions of neighboring countries in the long run
- Import of terrorism
- Illegal trade and smuggling of weapons
- Rise of right-wing extremism

² In order to prevent the illegal entry of migrants from Macedonia and Bulgaria, and their smuggling, joint forces of the army and police were formed, in the second half of 2016, to guard the state border of the Republic of Serbia.

- Problems of economic development
- Endangering energy security
- Economic threats to national security
- Endangering free trade and the flow of goods between neighboring countries and blocking traffic
- Closing the borders with Serbia
- Endangering the environment
- Dangers associated with the occurrence and spread of infectious diseases in humans (Talijan 2017, 95-116).

In the long run, based on migration trends in 2015 and 2016, after 2017 there was a decrease in the intensity of the influx of migrants due to active participation in finding a solution to the crisis, especially in Syria, and the expected measures in terms of EU financial assistance to countries.

The course of the last migrant crisis and its impact on the security of the Republic of Serbia was influenced by numerous factors, among which the most important are political, socio-economic and security. By considering their impact on the global, regional and national level, an assessment was made of possible threats that we will inevitably face as direct consequences of the crisis, and as wider consequences of impaired social security and increased social risks of migrants.

Table 1. *Assessment of the intensity of identified manifestations of security challenges, risks and threats due to migration to the Republic of Serbia (Talijan 2017, 111-112)*

CHALLENGE, RISK OR THREAT	MANIFESTATION INTENSITY
Organized crime, robberies, riots and expressions of dissatisfaction with the authorities and individual incidents	HIGH
Illegal migration and border violations	MEDIUM
Human trafficking	HIGH
Disputes with neighboring countries	HIGH
Import of terrorism	MEDIUM
Illegal arms trade and smuggling	MEDIUM
The rise of right-wing extremism	LOW
Problems of economic development	MEDIUM
Endangering energy security	LOW
Economic threat to national security	MEDIUM
Endangering free trade and the flow of goods between neighboring countries and blocking traffic	MEDIUM
Closing the borders with Serbia	HIGH
Endangering the environment	MEDIUM
Dangers associated with the appearance and spread of infectious diseases in humans	MEDIUM

Considering that some of the migrants directly participated in the war and were trained to carry out combat operations in rural and urban areas, there is a real possibility of carrying out individual terrorist actions on objects and targets of high value in order to cause fear and panic among the population. In case of realization, the effect of endangering security would be at a high level.

High influx of migrants and possible longer stay on the territory of the Republic of Serbia would cause additional costs and burden on the budget and a decline in economic development. This compromising effect has a high level. Increased state costs due to the care of a large number of migrants on its territory could cause a decrease in social security and social development of the citizens of the Republic of Serbia.

High influx of migrants and possible longer stay on the territory of the Republic of Serbia would cause additional costs and burden on the budget and a decline in economic development. This compromising effect has a high level. Increased state costs due to the care of a large number of migrants on its territory could cause a decrease in social security and social development of the citizens of the Republic of Serbia.

Eventual roadblocks would cause disruption of communications, impossibility of economic exchange with neighbors and within the country, energy insecurity and instability, lack of basic foodstuffs and distrust in the state's ability to resolve the crisis. This effect would be high.

Closing the borders would increase the number of refugees and stop the process of resolving their status, which would have a high-level cumulative effect. Failure to address and fail to take effective action in line with the action plan would lead to political pressures for elections or a change of government, resulting in a high level of instability in the country.

Strengthening radical right-wing movements in the country would cause an increase in intolerance and misdirected nationalist emotions and hatred towards migrants, which could lead to inhumane treatment, disrespect for state institutions and attempted robberies, murders and crimes, and increased high-level insecurity.

In the assessment of security threats that migration and the migrant crisis in the region of the Middle East and Europe can have on security facilities, it can be stated that the migrant crisis has had its impact on the security situation in Europe, predominantly in the Western Balkans and the Republic of Serbia.

From the aspect of assessing the terrorist threat, the problem is the insufficient amount of any data on migrants. These are mostly persons with partial data or without data on identity, origin, possible criminal or terrorist past, health and mental condition. Bearing in mind that their identification in a small number of cases is based on personal documents, and in the majority of persons they identify themselves according to their own testimony, the structure of migrants is very little known.

The assessment of the terrorist threat should not ignore the influence of radical Islamist ideology on radical groups in the region, and their connection with extremist and terrorist organizations in the countries of the region. This is especially influenced by the fact that a significant number of radical Islamists from the countries of the region participate in the activities of the “Islamic State”. Their return from the war-torn areas to the countries from which they left, creates a core of possible carriers of terrorist activities and their connection with like-minded migrants.

Given that some migrants directly participated in the war and were trained to carry out hostilities in rural and urban areas, there is a real possibility of individual terrorist actions on facilities and systems of critical infrastructure and high-value targets, in case of dissatisfaction with the status, violent detention at our borders, returning back to the countries they came from, or at the behest of inspirers from radical terrorist organizations.

The implications of disrupted aspects of social security at the national, regional and global levels have significantly influenced migration as a terris-mogenic factor.

Conclusion

Social security is one of the basic preconditions for peace and security in the global world system and the system of international relations based on globalization, but they also represent the feedback and the consequence of their influence on it.

Achieving social security, which is most directly related to human security and sustainable development, requires the efforts of nation states and the entire global world system with its institutions, which will realistically and evenly represent the interests of weak and powerful actors, individual states and the global community.

In order to protect people's social security through the broadest and most progressive spectrum of human rights, socioeconomic security and preservation of the most widely defined identities, it is necessary to change the current form of globalization and its driving force of the neoliberal economic-political model.

The most suitable social policy in the world is the social policy of the Scandinavian countries, which is not exclusively based on the market, but contains a compromise and rationality between public and private, the role of the market and state regulations, social protection and sustainable financial construction.

In the absence of compromise between national and global interests, sustainable development and socio-economic, demographic and environmental factors, the inability to establish adequate social policies due to global demands for

economic efficiency, combined with other risks and threats, migration and terrorism as a consequence of social hopelessness and global awakenings of political consciousness will be very relevant in the future as well, because for the weak and powerless it may be the only remaining possibility. The implications of the risks of modern migration are current for the Republic of Serbia, as well as for other countries, and have multidimensional effects on the integral security of the Republic of Serbia.

References

1. Димитријевић, Војин. 1973. Појам безбедности у међународним односима. Београд: Савез удружења правника.
2. Џуверовић, Немања. 2013. Економски фактори оружаних сукоба. Београд: Службени гласник и Југоисток
3. Гаћиновић, Радослав, и Љубомир Стајић. 2007. Увод у студије безбедности. Београд: Драслар партнер.
4. Ђорић, Марија. 2014. Екстремна десница: међународни аспекти десничарског екстремизма. Београд: Удружење наука и друштво Србије.
5. Ђорђевић, Јелена. 1966. Мала политичка енциклопедија. Београд: Савремена администрација.
6. Јевтић, Драган, Мирослав Талијан, и Милинко Врачар. 2016. „Култура рата и претпоставке културе мира као основе остваривања безбедности.” У: Савремени безбједносни ризици и претње и њихов утицај на безбједност држава региона, 114-128. Бања Лука: Факултет Безбједности.
7. Јевтић, Драган. 2014. „Повећање економских неједнакости као изазов безбедности.” Војно дело, бр. 2: 114-128.
8. Јевтић, Драган. 2017. „Безбедносне последице процеса глобализације после Хладног рата.” Докторска дисертација. Универзитет у Београду: Факултет политичких наука.
9. Кајтез, Илија. 2010. „Да ли је глобализација крива за све несреће садашњег света.” Годишњак Факултета безбедности: 151-172.
10. Ковач, Митар. 2003. Стратегијска и доктринарна документа националне безбедности – Теоријске основе. Београд: Свет књиге.
11. Косановић, Рајко, и Сања Пауновић. 2012. Радна и социјална права у Републици Србији. Београд: НИП Радничка штампа.

12. Крстић Илић, Ивана. 2016. „Социјално-еколошка безбедност, одрживи развој и квалитет живота.” Докторска дисертација. Универзитет у Нишу: Факултет заштите на раду.
13. Матковић, Горан. 2017. Индикатори социјалне заштите и социјалне сигурности. Београд: Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва и Влада Републике Србије.
14. Мијалковић, Саша. 2011. Национална безбедност. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
15. Мунта, Марио. 2012. Модел државе благостања у политичком животу Скандинавије. Загреб: Факултет политичких наука.
16. Нај, Џозеф. 2002. Парадокс америчке моћи. Београд: БМГ.
17. Печујлић, Мирослав. 2002. Глобализација - два лика света. Београд: Гутенбергова галаксија.
18. Недељковић, Љиљана. 2007. Осигурање за случај незапослености у Србији. Магистарски рад. Београд: Правни факултет.
19. Полањи, Карл. 2003. Велика трансформација. Београд: Филип Вишњић.
20. Полети, Дуња. 2013. Савремене радне миграције у европском контексту-економски и политички аспекти. Социологија бр. 2, 333-347.
21. Робинсон, Вилијам. 2012. Подстицање полиархије: лобализација, интервенција, САД и хегемонија. Београд: Службени гласник.
22. Симић, Драган. 2002. Наука о безбедности – савремени приступи безбедности. Београд: Службени лист СРЈ и Факултет политичких наука.
23. Симеуновић, Драган. 2015. Миграције као узрок политичких аномалија у Европи. НБП бр. 3, 1-17.
24. Стојановић, Станислав. 2009. Глобализација и безбедносне перспективе света. Београд: Војноиздавачки завод.
25. Талијан, Момчило, и Мирослав Талијан. 2011. Општи и безбедносни менаџмент. Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова.
26. Талијан, Мирослав, Ненад Нерић, и Драган Јевтић. 2017. „Тероризам и миграције као претње безбедности,” у тематској монографији: Интегрална безбедност Републике Србије: практични аспект, 95-116. Београд: Факултет за пословне студије и право.
27. Унковић, Милорад. 2010. Међународна економија. Београд: Универзитет Сингидунум.

28. Ђорђевић, Јелена. 1966. Мала политичка енциклопедија. Београд: Савремена администрација.
29. Пјанић, Зоран, Иван Стојановић, и Миомир Јакшић. 1994. Економска и пословна енциклопедија. Београд: Савремена администрација.
30. Galtung, Johan. 1990. Cultural Violence. *Journal of Peace Research*, Vol. 27, No. 3.